

សង្ខេបនយោបាយការបរទេសចិនជាមួយសិង្ហបុរី

១. សេចក្តីផ្តើម

សិង្ហបុរីមានផ្ទៃដី ៧២១,៥គីឡូម៉ែត្រការ៉េ អត្រាប្រជាជនប្រហែល ៥,៦១២,៣០០នាក់ ក្រុមជនជាតិភាគតិច (ឆ្នាំ ២០១៥) ៧៤,៣% ជាជនជាតិចិន ១៣,៣% ជាជនជាតិម៉ាឡេស៊ី ៩,១% ជាជនជាតិឥណ្ឌា ៣,៣% ជាជនជាតិផ្សេងទៀត។¹ តាមទស្សនវិស័យសេដ្ឋកិច្ចប្រទេសសិង្ហបុរីបានអះអាងថាខ្លួនមើលឃើញការកើនឡើងរបស់ចិនមានអត្ថប្រយោជន៍យ៉ាងខ្លាំងចំពោះអាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ សិង្ហបុរីក៏ចង់ឱ្យសហរដ្ឋអាមេរិកបន្តដើរតួនាទីសំខាន់មួយក្នុងការធានាសន្តិភាពនិងសន្តិសុខក្នុងតំបន់។² បើមើលទៅជ្រុងនៃវិធីសាស្ត្ររបស់សិង្ហបុរីទៅប្រទេសចិនគឺសិង្ហបុរីព្យាយាមធ្វើឱ្យប្រទេសនេះមានអត្ថប្រយោជន៍ដល់ប្រទេសមហាអំណាចក្នុងការស្វែងរកសន្តិសុខ ការប្រើប្រាស់ការទូតនិងនយោបាយដោយដើរតួជា “ឈ្នួញកណ្តាលស្មោះត្រង់” ឬក៏ជាអ្នកបកប្រែឱ្យអាមេរិកនិងចិន³ ហើយពេលសិង្ហបុរីទាញប្រយោជន៍ពីចិនគឺសិង្ហបុរីមានសកម្មភាពពិសេសក្នុងការជជែកវែកញែក ការចូលរួម នៅក្នុងវេទិកាតំបន់និងកាត់បន្ថយការយល់ឃើញពីការគំរាមកំហែងរបស់ចិន។⁴ សិង្ហបុរីក៏ដូចជាប្រទេសក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ដែលមានភាពសមហេតុផលក្នុងការដោះស្រាយជាមួយប្រទេសចិនក្នុងការទទួលយកថាប្រទេសចិនគឺជាផ្នែកមួយនៃអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ហើយបញ្ហាប្រឈមគឺត្រូវរកវិធីដើម្បីរស់នៅដោយសន្តិវិធី ដើម្បីទទួលយកផលប្រយោជន៍ទៅវិញទៅមក។ សិង្ហបុរីបានព្យាយាមចូលរួមជាមួយប្រទេសចិនទាំងផ្នែកនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ច ហើយការខិតខំប្រឹងប្រែងទាំងនេះបានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវជោគជ័យ។⁵

២. អំពីប្រទេសសិង្ហបុរី

ប្រទេសសិង្ហបុរី ជាទឹកដីប្រជុំកោះតូចៗស្ថិតនៅចុងខាងត្បូងនៃឧបទ្វីបម៉ាឡេស៊ី និងជាប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ដ៏ខ្លាំងក្លាមួយនៅក្នុងសមាគមអាស៊ាន ដែលគេតែងហៅថា «នាគអាស៊ី»។ ការក្តោបក្តាប់ច្រកសមុទ្រអន្តរជាតិនិងកំពង់ផែពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិដ៏សំខាន់បំផុតប្រចាំតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ បានរួមចំណែកធ្វើឱ្យប្រទេសដែល

¹ សុវណ្ណមុនីលីតា ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០២១៖ “សិង្ហបុរី ធ្លាប់ជាប្រទេសក្រីក្រ ពាក់កណ្តាលនៃប្រជាជន ជាអ្នកមិនចេះអក្សរ” bizkhmer, <https://www.bizkhmer.com/articles/58527> (accessed February 2, 2021 at 11:28pm)

² Muhammad Mus'ab Yusof, “Singapore's China Strategy: Hedging against Worsening US-China Relations”, jipasg , Vol. 2 No. 1, <https://www.jipasg.org/posts/2020/9/5/singapores-china-strategy-hedging-against-worsening-us-china-relations> (accessed April 19, 2021 at 2:29pm)

³ Evelyn Goh, “SINGAPORE’S REACTION TO RISING CHINA: DEEP ENGAGEMENT AND STRATEGIC ADJUSTMENT”, Institute of Defence and Strategic Studies Singapore, MAY 2004, No. 67, page 07, pdf

⁴ Evelyn Goh, “SINGAPORE’S REACTION TO RISING CHINA: DEEP ENGAGEMENT AND STRATEGIC ADJUSTMENT”, Institute of Defence and Strategic Studies Singapore, MAY 2004, No. 67, page 08, pdf

⁵ Evelyn Goh, “SINGAPORE’S REACTION TO RISING CHINA: DEEP ENGAGEMENT AND STRATEGIC ADJUSTMENT”, Institute of Defence and Strategic Studies Singapore, MAY 2004, No. 67, page 24, pdf

មានផ្ទៃដីសរុប ៧២៥.៧ គីឡូម៉ែត្រក្រឡាមួយនេះ មានការរីកចម្រើន។^៦ ចំនួនប្រជាជនសិង្ហបុរី បានឈានដល់ ជាង ៥,៧លាននាក់ គិតត្រឹមខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ កើនឡើង ១,២%។^៧ តែនៅឆ្នាំ២០២០ ចំនួនប្រជាជនសរុប របស់ប្រទេសសិង្ហបុរី បានធ្លាក់ចុះជាលើកដំបូងក្នុងរយៈពេល១៧ឆ្នាំ សេដ្ឋកិច្ចប្រទេសនេះបានដាក់ក្បាលចុះខ្លាំង ដោយសារតែបញ្ហាមេរោគកូវីដ-១៩បានធ្លាក់ចុះចំនួនប្រជាជនសរុប ០,៣% មកនៅត្រឹមចំនួន ប្រមាណជិត ៥លាន៧សែននាក់ប៉ុណ្ណោះ គិតត្រឹមខែមិថុនាឆ្នាំ២០២០នេះ។^៨

តាំងពីឆ្នាំ១៩៥៥មក បក្សសកម្មភាពប្រជាជនឈ្នះឆ្នោតរហូត ហើយកាន់កាប់អាសនៈទាំងស្រុងនៅ ក្នុងសភាពីឆ្នាំ១៩៦៥ដល់ឆ្នាំ១៩៨១។ ដើម្បីក្តាប់អំណាចទាំងស្រុង លោក លី គាន់យូ ប្រើស្មៀគរយោបាយ៤ ៖ **ទី១.**ព្រះចែកមណ្ឌលបោះឆ្នោតឡើងវិញ ដើម្បីរំសាយដែនអំណាចរបស់បក្សប្រឆាំង។ **ទី២.**ការប្រើ ប្រាស់ធនធាននិងស្ថាប័នរដ្ឋ សម្រាប់ប្រយោជន៍នៃគណបក្ស។ **ទី៣.** គឺការប្តឹងផ្តល់ឡើងតុលាការ ប្រឆាំងនឹង ពួកអ្នកជំទាស់ ក្នុងបទបង្កូចកេរ្តិ៍ឈ្មោះ។ **ទី៤.**ប្រើច្បាប់ដើម្បីបិទមាត់អ្នកជំទាស់ដែរ នោះគឺច្បាប់ស្តីពីសន្តិសុខ ផ្ទៃក្នុង។^៩ នៅអាស៊ី សិង្ហបុរីជាប្រទេសគំរូមួយ គំរូនៃវឌ្ឍនភាពសេដ្ឋកិច្ច និងគំរូនៃសន្តិសុខ។ ក៏ប៉ុន្តែចំពោះបស្ចិម លោក រដ្ឋតូចមួយនេះកាន់អំណាចផ្តាច់ការ មិនគោរពសិទ្ធិមនុស្ស មានឈ្មោះជាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យតែនៅលើ ក្រដាស។^{១០}

៣. រួមគ្នាទំនាក់ទំនងចិននិងសិង្ហបុរី

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៦ សិង្ហបុរីនិងសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិននៅមិនទាន់ភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងការទូតនឹង គ្នានៅឡើយ តែលោកលី គាន់យូ បានធ្វើដំណើរទៅចិនជាង៣០លើក ហើយបានជួបជាមួយមេដឹកនាំកំពូលៗ របស់បក្សកុម្មុយនិស្តចិន រួមទាំងម៉ៅសេទុង រហូតដល់មេដឹកនាំជំនាន់ក្រោយៗមកទៀត។ ប៉ុន្តែមានមេដឹកនាំ ចិនមួយរូប ដែលលោកលី គាន់យូ មានទំនងជិតស្និទ្ធជាងគេ គឺលោកតេង ស៊ាវពីង ដែលជាទូទៅត្រូវបានគេ ស្គាល់ថាជាបិតានៃកំណែទម្រង់សេដ្ឋកិច្ច ដែលបាននាំនូវភាពរុងរឿងមកឱ្យប្រទេសចិនដល់សព្វថ្ងៃ។ ក្នុងអំឡុង ដំណើរទស្សនកិច្ចលើកទី១ របស់លោកតេង ស៊ាវពីងនៅឆ្នាំ១៩៧៦ ហើយ២ឆ្នាំក្រោយមក គឺនៅខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៧៨ គឺខែមុនពេលដែលចិនចាប់ផ្តើមធ្វើកំណែទម្រង់សេដ្ឋកិច្ច លោកតេង ស៊ាវពីង បានធ្វើដំណើរទៅជួប លោកលី គាន់យូ ដល់សិង្ហបុរី។ លោកតេង ស៊ាវពីង ធ្លាប់បានអះអាងថា មានតែលោកលី គាន់យូ ម្នាក់តែ

^៦ khmer4141៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២០៖ “ស្វែងយល់! មូលហេតុដែលធ្វើឱ្យប្រទេសសិង្ហបុរី មាននូវកំពង់ផែពាណិជ្ជ កម្មដ៏សំខាន់នៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍”, <http://khmer4141.com/2020/11/18742> (accessed April 12, 2021 at 8:39pm)

^៧ Channelnewsasia, “Singapore’s population grows to 5.7 million, boosted by increase in foreign workers”, September 26, 2019, <https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/population-number-singapore-foreign-workers-new-citizens-11941034> (accessed April 10, 2021 at 10:39pm)

^៨ Abhishek Vishnoi, “Singapore Population Drops for First Time Since 2003 on Economy”, Bloomberg, September 25, 2020, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-25/singapore-population-drops-for-first-time-since-2003-on-economy> (accessed December 20, 2020 at 9:45pm)

^៩ គាន់ ហ្សង់-ហ្សង់ស័រ៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣៖ “របបនយោបាយនៃប្រទេសសិង្ហបុរី” វិទ្យុបារាំង, <https://www.rfi.fr/km/asia/20130902-singapore-politic-jean-francois-tain> (accessed March 8, 2021 at 10:29am)

^{១០} គាន់ ហ្សង់-ហ្សង់ស័រ៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១៩ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២៖ “សិង្ហបុរី៖ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ឬរបបផ្តាច់ការ?” វិទ្យុបារាំង, <https://www.rfi.fr/km/Singapour-democratie-ou-dictature> (accessed March 8, 2021 at 1:29pm)

ប៉ុណ្ណោះ ដែលលោកចាត់ទុកជាគ្រូផ្ទាល់ខ្លួនហើយនៅចំពោះមុខមន្ត្រីបក្សកុម្មុយនិស្តចិន លោកតេង ស៊ាវពីង ក៏តែងតែលើកយកករណីសិង្ហបុរីនេះដែរ ដើម្បីជាឧទាហរណ៍ និងទទ្ទឹករណ៍ ដើម្បីជំរុញឱ្យមានកំណែទម្រង់នៅចិន ¹¹ បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមត្រជាក់ការភ័យខ្លាចនៃការដកទ័ពរបស់អាមេរិកចេញពីអាស៊ីអាគ្នេយ៍និងការព្រួយបារម្ភអំពីអនុគ្រាពរបស់ចិន។ សិង្ហបុរីបានដើរតួនាទីសកម្មនៃការបរទេសតាមរយៈអាស៊ាន វេទិកាតំបន់អាស៊ាន (ARF) និង APEC។¹²

៤. នយោបាយការបរទេសចិននិងសិង្ហបុរីបច្ចុប្បន្ន

ទំនាក់ទំនងការទូតរវាងចិននិងសិង្ហបុរីបានបង្កើតទំនាក់ទំនងជាផ្លូវនៅថ្ងៃទី៣ ខែតុលាឆ្នាំ ១៩៩០។¹³ សិង្ហបុរីគឺជាប្រទេសមួយដែលមានប្រជាជនចម្រុះជាតិសាសន៍ និងមានជនជាតិភាគតិចចិន ច្រើន។ ការណ៍នេះធ្វើឱ្យសិង្ហបុរីប្រុងប្រយ័ត្នណាស់ចំពោះ ជនជាតិភាគតិចចិនទាំងនេះ ដើម្បីបញ្ចៀសការដឹកមុខដោយទីក្រុងប៉េកាំង។ ចំណុចនេះក៏ជាហេតុផលដែលសិង្ហបុរី មិនបានបង្កើតទំនាក់ទំនងការទូតជាមួយទីក្រុងប៉េកាំងឡើយរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩០។ ¹⁴ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩០មកទំនាក់ទំនងសិង្ហបុរីជាមួយចិនបានរីកចម្រើនកាន់តែរឹងមាំដោយមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការពហុវិស័យរហូតដល់បច្ចុប្បន្ន។¹⁵ ក្នុងឆ្នាំ២០១៧នៅទីក្រុងMunich ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ក្នុងវេទិកានយោបាយ ការបរទេស លោក លី សៀន លុង នាយករដ្ឋមន្ត្រី សិង្ហបុរីថា៖ «យើងត្រូវពង្រីកគោលនយោបាយការបរទេស គឺចាប់ពីពេលនេះទៅ ព្រោះ ពិភពលោកកាន់តែងាយគ្រោះថ្នាក់។មានន័យថាយើងមានទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេស ទាំងក្នុងតំបន់និង ក្រៅ មានទាំងអាមេរិក ចិន ស្រ្តី ។យើងមិនចោល ចិនយើងក៏ មិនចោលអាមេរិកដែរ»។¹⁶ នៅឆ្នាំ២០១៨ ចិនបានប្រកាសថា ខ្លួននឹងបន្តធ្វើឱ្យកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយសិង្ហបុរី កាន់តែស៊ីជម្រៅខ្លាំងជាងនេះទៅទៀត ក្នុងវិស័យនានា រួមទាំងគម្រោងខ្សែក្រវាត់ និងផ្លូវ ហើយបើកទ្វារកាន់តែទូលាយ ដើម្បីស្វាគមន៍វិនិយោគិនបរទេស។ ¹⁷ ប្រទេសចិនមានបំណងចង់ពង្រឹងការងារផ្នែក

¹¹ សេង ឌីណា៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥៖ “តើលោកលី ក្លានយូបានបន្សល់ទុកនូវមរតកអ្វីខ្លះដល់... ចិន?” វិទ្យុបារាំង <https://www.rfi.fr/km/asia/lee-kuan-yew-legacy-in-china> (accessed March 9, 2021 at 7:21am)

¹² Evelyn Goh, “SINGAPORE’S REACTION TO RISING CHINA: DEEP ENGAGEMENT AND STRATEGIC ADJUSTMENT”, Institute of Defence and Strategic Studies Singapore, MAY 2004, No. 67, page 02, pdf

¹³ Dewey Sim, “Singapore-China relations, 30 years on: can the 4G leaders hold their own, and will the US rock the boat?”, scmp, October 03, 2020, <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3103994/singapore-china-relations-30-years-can-4g-leaders-hold-their-own> (accessed April 20, 2021 at 7:03am)

¹⁴ ជៀន ភារិន្ទ៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២០៖ “នាយករដ្ឋមន្ត្រីសិង្ហបុរី៖ ចិនមិនអាចដណ្តើមតួនាទីសន្តិសុខពីអាមេរិកនៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍បានឡើយ” ថ្មីៗ, <https://thmeythmey.com/?page=detail&id=92462> (accessed April 20, 2021 at 10:04am)

¹⁵ Chan Heng Chee, “Ambassador Chan Heng Chee: The future of Singapore-China strategic collaboration”, December 07, 2020, <https://www.thinkchina.sg/ambassador-chan-heng-chee-future-singapore-china-strategic-collaboration> (accessed April 19, 2021 at 8:39pm)

¹⁶ សេរីឌ្រន៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧៖ “មេដឹកនាំសិង្ហបុរី៖យើងជាប្រទេសតូចត្រូវតែពង្រឹងគោលនយោបាយការបរទេសដោយត្រូវរាប់អានប្រទេសធំទាំងអស់(មានសម្លេង)” វិទ្យុស្រ្តី wmc, wmc.org.kh/មេដឹកនាំសិង្ហបុរី៖យើងដ/ (accessed March 11, 2021 at 5:49pm)

¹⁷ Xinhua, “China vows to deepen cooperation with Singapore, keep opening-up”, November 7, 2018, http://www.xinhuanet.com/english/2018-11/07/c_137588756.htm, March 7, 2021 at 6:39pm)

គមនាគមន៍ និងផ្នែកសម្របសម្រួលគ្នាជាមួយប្រទេសសិង្ហបុរី ចង់ធ្វើឱ្យសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគីកាន់តែស៊ីជម្រៅ និងចង់ធ្វើឱ្យចំណងទ្វេភាគីបន្តអភិវឌ្ឍន៍ឡើង ដល់មួយកម្រិតទៀត។¹⁸ នៅឆ្នាំ២០១៩ សិង្ហបុរី ស្នើឱ្យពលរដ្ឋខ្លួនតាមដានការវិវឌ្ឍន៍សង្គ្រាមពាណិជ្ជកម្មអាមេរិក-ចិន ចៀសវាងក្លាយជាជម្លោះគ្រោះ។¹⁹ ឆ្នាំ ២០២០ គឺជាខួបលើកទី ៣០ នៃការបង្កើតទំនាក់ទំនងការទូតរវាងសិង្ហបុរីនិងចិន។ មាន៧០% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរជាជនជាតិសិង្ហបុរីបានធ្វើការសន្និដ្ឋានថាប្រទេសចិនគឺជាដៃគូសេដ្ឋកិច្ចដ៏មានឥទ្ធិពលបំផុតរបស់សិង្ហបុរី។

៤.១. កិច្ចសហប្រតិបត្តិការយុទ្ធសាស្ត្រ

នៅឆ្នាំ២០១៨ លោក Wei Fenghe សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាភិបាលរដ្ឋចិន និងជាអគ្គនាយកក្រសួងការពារជាតិចិនបានជួបពិភាក្សាជាមួយលោក Wang Ciji អគ្គនាយកការកងទ័ពនៃប្រទេសសិង្ហបុរីនៅក្រុងប៉េកាំង ។ លោក Wei Fenghe ថា ប្រទេសចិនរីករាយរួមសហការជាមួយប្រទេសសិង្ហបុរី ដើម្បីបង្កើនការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាន់ខ្ពស់ជាយុទ្ធសាស្ត្រ ជំរុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាក់ស្តែងជាបន្តបន្ទាប់លើវិស័យសមយុទ្ធរួម និងធ្វើការផ្លាស់ប្តូរខាងធនាគារគំនិតជាដើម។²⁰ ចំណែកឯក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍សៀមចិនបានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងសហប្រតិបត្តិការយុទ្ធសាស្ត្រថ្មីជាមួយក្រុមហ៊ុនព្រលានយន្តហោះឆាងអ៊ីគ្រុបនៃប្រទេសសិង្ហបុរីដែលកិច្ចព្រមព្រៀងមួយនេះពីឆ្នាំ២០១៨ដល់២០២១។²¹

៤.២. កិច្ចសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគីរវាងចិននិងសិង្ហបុរី

នៅឆ្នាំ២០១៩ សិង្ហបុរីនិងចិនចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងសហប្រតិបត្តិការចំនួន៩និងអនុស្សរណៈនៃការយោគយល់គ្នាក្នុងវិស័យផ្សេងៗដូចជា ការលុបកិច្ចសន្យាពន្ធគយ ការគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ការអប់រំ ការបង្កើតថ្មីនិងទំនាក់ទំនង និងការអភិវឌ្ឍន៍ទីក្រុងទំនើប។ ទន្ទឹមនឹងនេះរដ្ឋាភិបាលទាំងពីរក៏បានពិនិត្យឡើងវិញនូវកិច្ចសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគី ក៏ដូចជាការផ្លាស់ប្តូរសេដ្ឋកិច្ច និងសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្ម កិច្ចសហប្រតិបត្តិការហិរញ្ញវត្ថុ និងគម្រោងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគីថ្នាក់រដ្ឋ។²²

¹⁸ Xinhua, "China, Singapore upgrade FTA, eye closer connectivity cooperation", November 13, 2018, http://www.xinhuanet.com/english/2018-11/13/c_129992256.htm (accessed March 7, 2021 at 9:01am)
¹⁹ ឌីណារី៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៩៖ "សិង្ហបុរី ស្នើឱ្យពលរដ្ឋខ្លួនតាមដានការវិវឌ្ឍន៍សង្គ្រាមពាណិជ្ជកម្មអាមេរិក-ចិន ចៀសវាងក្លាយជាជម្លោះគ្រោះ" ថ្មីៗ, <https://thmeythmey.com/?page=detail&id=78324> (accessed March 19, 2020, at 8:49pm)
²⁰ cambodian.china៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨៖ "រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការពារជាតិចិនជួបពិភាក្សាជាមួយអគ្គនាយកការកងទ័ពនៃប្រទេសសិង្ហបុរី", <https://cambodian.china.com/news/3571/20180906/1371720.html> (accessed April 19, 2021 at 11:08am)
²¹ cambodian.china៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨៖ "ក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍សៀមចិនចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងសហប្រតិបត្តិការយុទ្ធសាស្ត្រថ្មីជាមួយក្រុមហ៊ុនព្រលានយន្តហោះឆាងអ៊ីគ្រុបនៃ ប្រទេសសិង្ហបុរី", <https://cambodian.china.com/news/3571/20180208/1202138.html> (accessed June 22, 2020 at 9:39pm)
²² លីនី៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៩៖ "សិង្ហបុរី និងចិន ចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងសហប្រតិបត្តិការចំនួន ៩ ដើម្បីចាប់ផ្តើមដំណាក់កាលថ្មីនៃការអភិវឌ្ឍន៍" business.khmernote, <https://business.khmernote.com.kh/50281> (accessed March 24, 2021 at 2:11pm)

៤.៣. កិច្ចប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាភិបាលសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគី (JCBC)

ចិន និងសិង្ហបុរី មានកិច្ចប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាភិបាលសហប្រតិបត្តិការ ទ្វេភាគី (JCBC) រវាងប្រទេសទាំងពីរ នៅទីក្រុងប៉េកាំងនៃប្រទេសចិន។ កិច្ចប្រជុំនេះ ធ្វើឡើងរវាងថ្នាក់ដឹកនាំនៃប្រទេសទាំងពីរ។ កិច្ចពិភាក្សាកម្រិត ខ្ពស់នេះ គឺផ្ដោតលើការពិភាក្សា ស៊ីជម្រៅ ដើម្បីពង្រីកទំនាក់ទំនង និង កិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងចិន និង សិង្ហ បុរី។ JCBC ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ហើយជាវេទិកាឈានមុខគេក្នុងការផ្លាស់ប្តូរគំនិតពិភាក្សា គម្រោងទ្វេភាគីនិងកំណត់ទិសដៅសម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគី។²³

៤.៤. កិច្ចសហប្រតិបត្តិការគ្នាទប់ទល់របស់សក្តានុពលស្របពេលផ្ទះជំងឺកូវីដ១៩

ជំងឺកូវីដ១៩ជាឧបសគ្គយ៉ាងខ្លាំងដល់ផ្នែកជាច្រើននៃពិភពលោក ប្រទេស ចិន និងសិង្ហបុរី បាននិង កំពុងធ្វើការជាមួយគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធ នៅក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងវីរុស។ ដោយបានថ្លែងនៅឯកន្លែងពិធីប្រគល់ម៉ា ស៍នៅឆ្នាំ២០២០ ឯកអគ្គរដ្ឋទូតចិនប្រចាំនៅប្រទេស សិង្ហបុរី លោក ហុង ស្ស៊ីវិយុង បានថ្លែងថា រដ្ឋាភិបាល សិង្ហបុរី សង្គមកាកបាទក្រហម សហគមន៍អាជីវកម្មផ្សេងៗ និងប្រជាជននៃប្រទេសទាំង ២ បានផ្តល់ការគាំទ្រ យ៉ាងសំខាន់ ចំពោះប្រទេស ចិន នៅក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងវីរុសផ្លូវដង្ហើមកូរ៉ូណា ដែលបានបង្ហាញអំពីមិត្តភាពដ៏ ស្មោះត្រង់ រវាងប្រជាជននៃប្រទេសទាំងពីរ។²⁴ នៅ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២០ចិនបរិច្ចាគម៉ាស់ជាង ៥០០,០០០ ម៉ា ស៍ ដល់សិង្ហបុរីដែលមានតួលេខអ្នកឆ្លងវីរុស Covid-19 ច្រើនជាងគេបំផុតនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ពេលនោះ។²⁵

៥. ទំនាក់ទំនងត្រីភាគីរវាងចិន សិង្ហបុរី មីន និងអាមេរិក

នៅឆ្នាំ២០១៧ នាយករដ្ឋមន្ត្រី Lee Hsien Loong ថា សិង្ហបុរីអាចត្រូវបានគេ «បង្កើតបង្គំ» ឱ្យជ្រើស រើសរវាងអាមេរិក ឬចិន ខណៈដែលប្រទេសមហាអំណាចទាំងពីរធ្វើការពង្រីកឥទ្ធិពលនៅក្នុងតំបន់អាស៊ី ។ លោកថា បើទំនាក់ទំនងរវាងអាមេរិក និងចិនក្លាយជារឿងលំបាកខ្លាំង ជំហររបស់យើងកាន់តែតឹងរឹងជាងមុន ព្រោះយើងអាចនឹងត្រូវបានបង្កើតបង្គំឱ្យជ្រើសរើសរវាងការធ្វើជាមិត្តភក្តិជាមួយអាមេរិក និងមិត្តភក្តិជាមួយ ប្រទេសចិន»។ «ឥឡូវនេះយើងជាមិត្តភក្តិជាមួយប្រទេសទាំងពីរ មិនមែនថា យើងមិនមានបញ្ហាជាមួយប្រទេស ណាមួយនោះទេ ប៉ុន្តែជាទូទៅយើងជាមិត្តភក្តិជាមួយប្រទេសទាំងពីរ ហើយទំនាក់ទំនងស្ថិតក្នុងភាពល្អប្រសើរ» ។ លោកបានប្រាប់ BBC ថា «ខ្ញុំគិតថា ទំនាក់ទំនងនេះតែងតែតម្រូវឱ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងជិតស្និទ្ធ ។

²³ Teo Chee Hean, "New areas of cooperation such as the Belt and Road Initiative and infrastructure financing are being forged in a relationship based on strong foundations" Straitstimes, September 20, 2018, <https://www.straitstimes.com/opinion/singapore-china-ties-breaking-new-ground> (accessed March 12, 2021 at 7:29am)
²⁴ Xinhua, "China, Singapore join hands to confront challenges amid COVID-19 outbreak", March 10, 2021 at 2:29pm)
²⁵ Channelnewsasia, "China donates more than 500,000 face masks to Singapore's national stockpile", May 5, 2020, https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/covid-19-china-donates-500-000-face-masks-singapore-12703300?cid=FBcna&fbclid=IwAR0_3D5ZdLLAQI_BnwF0SsOXPIDQUJvNn9TS30jKuooaabQ66jDgwzXUMXE (accessed March 23, 2021 at 9:29am)

និងយូអេដង់ចំពោះភាគីទាំងពីរ ហើយខ្ញុំប្រាកដថា ភាគីចិនធ្វើបែបនោះ»។ «ចំពោះភាគីអាមេរិកខ្ញុំសង្ឃឹមថា ពួកគេនឹងមានការយកចិត្តទុកដាក់បែបនោះដោយសារតែភាគីអាមេរិក អ្នកអាចទទួលបានបញ្ហាព្រួយបារម្ភជាច្រើន ផ្សេងទៀតអំពីអ៊ីរ៉ង់ មជ្ឈិមខាងកើត អ៊ុយក្រែន និងអាមេរិកឡាទីន»។ «ប្រសិនបើអ្នកមិនផ្ដោតលើទំនាក់ទំនង នេះទេ ទាំងគោលគំនិតឈ្នះឈ្នះក៏ដូចជាផ្នែកដែលអ្នកជាប់ក្នុងជម្លោះអាចដើរផ្លូវខុស»។ «ខ្ញុំនឹងមិននិយាយ ថា យើងមានបញ្ហាជំនាន់ទេ យើងមានបញ្ហាមួយចំនួន និងឧបត្ថម្ភហេតុមួយចំនួន»។ លោក Lee បាននិយាយ អំពីការដកខ្លួនចេញពីកិច្ចព្រមព្រៀង TPP របស់លោក Trump ថា «យើងមានការខកចិត្ត ព្រោះយើងទាំងអស់ គ្នាបានចំណាយពេលចរចាអំពីវាយូរមកហើយ វាក៏ជាកិច្ចព្រមព្រៀងដែលពិបាកបង្កើតឡើង»។ ប្រសិនបើ មានការមូលមតិគ្នាក្នុងចំណោមបណ្តាប្រទេសដែលនៅសល់ ១១ ឆ្ពោះទៅមុខដោយគ្មានអាមេរិក សិង្ហបុរីនឹង ចុះហត្ថលេខា ប៉ុន្តែលោកនិយាយថា លោកមិនប្រាកដថា វាក៏ជាគោលគំនិតដែលប្រាកដនិយមនោះទេ។ «វាមិន មែនងាយស្រួលក្នុងការសម្រេចបាននោះទេ»។ លោក Lee បាននិយាយថា «អាមេរិកជាអ្នកប្រាកដនិយម អាមេរិកនៅតែជាមហាអំណាចមួយយ៉ាងធំ ខ្ញុំគិតថា នេះបានធ្វើឱ្យមានការល្អកកនៅក្នុងកម្រិតមួយ ដែល ប្រជាជនអាចមានទំនុកចិត្តលើគោលនយោបាយរបស់អាមេរិក ប៉ុន្តែវាបានកើតឡើងហើយ យើងត្រូវរស់នៅ ជាមួយអាមេរិក»។ «មានអារម្មណ៍ជាថ្មីនៅក្នុងប្រទេសអាមេរិកគឺលោកប្រធានាធិបតី Trump បានឆ្លុះបញ្ចាំងរួច ហើយ ហើយយើងនឹងឃ្លាំមើលដោយប្រុងប្រយ័ត្ននូវគោលនយោបាយអ្វីដែលគាត់នឹងបន្ត»។²⁶

៦. កិច្ចសហប្រតិបត្តិការចិននិងសិង្ហបុរីលើនាវាអន្តរជាតិ

កាលក្នុងវេទិកាធុរកិច្ចមួយ អំឡុងទស្សនកិច្ចនៅមិចស៊ិកូ កាលពីថ្ងៃទី១៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៩ នាយក រដ្ឋមន្ត្រីសិង្ហបុរី លោក លី ឡុង (Lee Hsien Loong) ថា៖ « អ្វីដែលធ្វើឱ្យពិភពលោកផ្លាស់ប្តូរពិតប្រាកដ នោះគឺចិន... នៅពេលដែលពួកគេសម្រេចចិត្តបើកចំហទីផ្សារ លោក តេង ស៊ាវពីង (Deng Xiaoping) នៅក្នុង ឆ្នាំ១៩៧៨ បានអនុវត្ត ការធ្វើកំណែទម្រង់ និងបើកចំហ ដោយធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចចិនស្ទុះឡើងយ៉ាងខ្លាំង ហើយ ដែលនេះបានផ្លាស់ប្តូរទិដ្ឋភាព យុទ្ធសាស្ត្រសកលលោក»។ «ដូច្នេះប្រសិនបើអ្នកក្រឡេកមើលសតវត្សរ៍ទី២១ នេះ គេបាននិយាយថា វាជាសតវត្សរ៍របស់អាស៊ី។ ខ្ញុំគិតថា សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ី នឹងរីកលូតលាស់ ព្រោះចិន នៅតែ មានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចដ៏លឿនជាងបណ្តាប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍»។ «ដូច្នេះខ្ញុំមិនជឿថា អាស៊ីជាមជ្ឈមណ្ឌលពិភព លោកឡើយ»។²⁷ ក្នុងឱកាសខួបលើកទី ៣០ នៃការបង្កើតទំនាក់ទំនងការទូតរវាងប្រទេសទាំងពីរនៅឆ្នាំ ២០២០ ចិនថាប្រទេសចិនមានឆន្ទៈមុតមាំ ដើម្បីបង្កើនកិច្ចសហប្រតិបត្តិការឱ្យកាន់តែស៊ីជម្រៅ ជាមួយ ប្រទេសសិង្ហបុរីនៅក្នុងវិស័យផ្សេងៗ ដោយផ្ដោតសំខាន់លើគំនិតផ្តួចផ្តើមខ្សែក្រវាត់ និងផ្លូវ។²⁸

²⁶ Rosalind Mathieson and Sterling Wong, "U.S.-China Tensions May Force Nations to Choose, Singapore Says", Bloomberg, March 1, 2017, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-03-01/u-s-china-tensions-may-force-nations-to-choose-singapore-says> (accessed March 6, 2021 at 9:29am)

²⁷ By Elizabeth Neo, "Asia not 'centre of the world', needs cooperation with other regions to progress: PM Lee", channelnewsasia, November 20, 2019, <https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/pm-lee-hsien-loong-asia-trade-market-mexico-official-visit-12109592> (accessed March, 6, 2021 at 5:39pm)

²⁸ Xinhua, "Xi says ready to deepen practical cooperation with Singapore", October 3, 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-10/03/c_139415784.htm (accessed March 6, 2021 at 3:12pm)

៦.១. កិច្ចសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចអាស៊ី-ប៉ាស៊ីហ្វិក (APEC)

សិង្ហបុរីជាសមាជិករបស់ APEC កាលពីឆ្នាំ២០១៧ បើតាមរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងឧស្សាហកម្មសិង្ហបុរី លោក Kim Hng Kiang ថា៖ ទោះបីជាមានគម្លាតឆ្ងាយដើម្បីទទួល ឱ្យបានគោលដៅសេរីភាពពាណិជ្ជកម្មក្តី ប៉ុន្តែ ខ្សែសេដ្ឋកិច្ចជាសមាជិកវេទិកាសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចអាស៊ី-ប៉ាស៊ីហ្វិក (APEC) នៅបន្តដំណើរការធ្វើសហហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ច និងចាត់ទុកនេះជាអាទិភាពជូរមុខដែរ។ ការអនុវត្តតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ី-ប៉ាស៊ីហ្វិក (FTAAP) បន្តជា“គោលសៅ” ក្នុងរបៀបវារៈ នៃ APEC ដើម្បីបង្កើនសហហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចតំបន់ និងរួមចំណែកអនុវត្តគោលដៅសេរីភាពពាណិជ្ជកម្ម។²⁹

៦.២. កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរី RCEP

សិង្ហបុរីក្លាយជាប្រទេសទីមួយផ្តល់សច្ចាប័នលើកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរី RCEP។ សិង្ហបុរីបានក្លាយជាប្រទេសទី១ក្នុងចំណោមប្រទេសជាសមាជិក១៤ប្រទេសផ្សេងទៀត ដែលបានសម្រេចផ្តល់សច្ចាប័នដល់កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីថ្នាក់តំបន់ដ៏ធំមួយនេះ។ កិច្ចព្រមព្រៀង RCEP មានប្រទេសជាសមាជិកសរុប១៥ប្រទេស ដែលក្នុងនោះបូករួមប្រទេសនៅតំបន់អាស៊ានទាំង១០ ជាមួយនឹងប្រទេស៥ផ្សេងទៀតដូចជា អូស្ត្រាលី ជប៉ុន ចិន ញូហ្សេលែន និងកូរ៉េខាងត្បូង។ កិច្ចព្រមព្រៀង RCEP មានទំហំស្មើផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបជិត ៤០% នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបពិភពលោក ឯទីផ្សារអ្នកប្រើប្រាស់វិញមានសរុបប្រមាណ ៣,៥ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក ស្របពេលដែលទំហំពាណិជ្ជកម្មសរុបមានជិត ២៩% នៃទំហំពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក។³⁰

៦.៣. អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

ត្រង់កន្លែងនេះ អាមេរិកជាសម្ព័ន្ធល្អរបស់សិង្ហបុរី តែលោកត្រាំថាសិង្ហបុរីជា «ប្រទេសអ្នកមាន» តែបែបបន្ទាបខ្លួនថាជា «ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍» ទៅវិញ។ សិង្ហបុរីគិតប្រយោជន៍ជាតិខ្លួនជាមួយចិនឬទេ? លោក ត្រាំបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះយ៉ាងដូច្នោះថា៖ «ប្រទេស៧ ក្នុងចំណោមប្រទេស១០ ដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនជាងគេបំផុតក្នុងពិភពលោក ដែលវាស់វែងដោយផលិតក្នុងស្រុកសរុបក្នុងមនុស្សម្នាក់ (GDP Per Capita) រួមមាន ប្រ៊ុយណេ ហុងកុង គូរ៉េត ម៉ាកាវ កាតា សិង្ហបុរី និងអាវ៉ាប៊ូម បច្ចុប្បន្ននេះ បានអះអាងថាខ្លួនជាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍។³¹

²⁹ vovworld ៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧៖ “ធ្វើសហហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចជាអាទិភាពជូរមុខរបស់ខ្សែសេដ្ឋកិច្ចជាសមាជិក APEC ` vovworld.vn/km-KH/ពតមនសខនៗ/ធរសមហរណកមមសជបកចចជអទកពជរមខរបសខនសជបកចចជសមជក-apec-512620.vov (accessed March 11, 2021 at 9:19am)

³⁰ Davina Tham, “Singapore ratifies RCEP trade deal, becomes first country to do so”, channelnewsasia, April 09, 2021, <https://www.channelnewsasia.com/news/business/singapore-ratifies-rcep-trade-agreement-first-country-asean-14588416> (accessed April 21, 2021 at 8:02am)

³¹ សំកឹ៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៩៖ “លោកត្រាំថាសិង្ហបុរីជា «ប្រទេសអ្នកមាន» តែបែបបន្ទាបខ្លួនថាជា «ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍» ទៅវិញ” kleykley, <https://kleykley.sabay.com.kh/article/1154319> (accessed April 21, 2021 at 9:11am)

៦.៤.កិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ីបូព៌ា (EAS)

កិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ីបូព៌ា (EAS) ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ហើយបច្ចុប្បន្នមានសមាជិក ១៨ ប្រទេសរួមមានប្រទេសអាស៊ានចំនួន ១០ និងប្រទេសជាដៃគូអាស៊ានចំនួន ៨ គឺ អូស្ត្រាលី ចិន ឥណ្ឌា ជប៉ុន កូរ៉េខាងត្បូង នូវែលហ្សេឡង់ រុស្ស៊ីនិងសហរដ្ឋអាមេរិក។³² នៅឆ្នាំ២០២០ សិង្ហបុរី លើកឡើងថា ចាំបាច់ត្រូវពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងបណ្តាប្រទេស EAS។³³

៦.៥.ខ្សែក្រវាត់មួយនិងផ្លូវមួយ

នៅឆ្នាំ២០១៨ចិនថា «កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ “ខ្សែក្រវាត់មួយនិងផ្លូវមួយ” រវាងចិននិងសិង្ហបុរី ការបង្ហាញឱ្យឃើញតាមរយៈសកម្មភាពនិងសមទ្ធិផលជាក់ស្តែង» ហើយ គំនិតផ្តួចផ្តើម “ខ្សែក្រវាត់មួយនិងផ្លូវមួយ” កំពុងជំរុញឱ្យទំនាក់ទំនងរវាងប្រទេសទាំងពីរឈានទៅរកអនាគតថ្មី។³⁴ ម្រោងផ្លូវមួយខ្សែក្រវាត់មួយ (OBOR) ធ្វើឱ្យសិង្ហបុរីមិនអាចអង្គុយស្ងៀម។³⁵

៧.នយោបាយការបរទេសចិននិងសិង្ហបុរីក្នុងបរិបទអាស៊ាន

សិង្ហបុរីមានភាពបទបែនលឿនលើកគោលនយោបាយការបរទេសរបស់ខ្លួនឱ្យស្របទៅតាមប្រទេសមហាអំណាច អាមេរិកនិងចិន។ តួយ៉ាងនៅថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ ក្នុងដំណើរទស្សនកិច្ចចុងក្រោយរបស់ចិន យេរី នៅវៀតណាម លោកបានបញ្ជាក់ជាថ្មីពីសារៈសំខាន់នៃទំនាក់ទំនងវៀតណាម និងអាមេរិក³⁶និង នាថ្ងៃទី ២៩ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧ ស្ថានទូតវៀតណាមប្រចាំនៅអាមេរិកបាន រៀបចំពិធីជប់លៀងអបអរសាទរទំនាក់ទំនងដៃគូលើគ្រប់ជ្រុងជ្រោយវៀតណាម-អាមេរិក និងឆ្នាំ២០១៧ APEC។ ជាពិសេសគឺដំណើរទស្សនកិច្ចជាផ្លូវការនៅវៀតណាមរបស់ប្រធានាធិបតីលោក Donald Trump ក្នុងឱកាសចូលរួមសន្និសីទ APEC នៅDa Nang ³⁷ ពេលនោះទំនាក់ទំនងវៀតណាមនិងអាមេរិកបានខិតជិតរកគ្នា ដើម្បីជាប្រយោជន៍ទប់ចិននិងជា

³² vietnam.vnnet: ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២០៖ “កិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ីបូព៌ា (EAS)” vietnam.vnnet.vn/khmer/កិច្ចប្រជុំ/452005.html (accessed March 24, 2021 at 7:21am)

³³ Huyen Trang: ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២០៖ “លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីសិង្ហបុរី លើកឡើងថា ចាំបាច់ត្រូវពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការលើវិស័យចំនួន ៣ រវាងបណ្តាប្រទេស EAS” kh.qdnd.vn, https://kh.qdnd.vn/cid-7725/7730/nid-514242.html (accessed March 24, 2021 at 9:39am)

³⁴ cambodian.china: ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១២ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៨៖ “ការធានាស្តីពីស្ថានទូតចិនប្រចាំសិង្ហបុរីចេញផ្សាយអត្ថបទថា គំនិតផ្តួចផ្តើម“ខ្សែក្រវាត់មួយនិងផ្លូវមួយ”បានជួយជំរុញទំនាក់ទំនងប្រទេសទាំងពីរឈានទៅរកអនាគតថ្មី”, https://cambodian.china.com/news/3571/20180312/1228372.html (accessed April 20, 2021 at 8:29am)

³⁵ សុត្តា វត្តី: ចុះផ្សាយថ្ងៃទី៥ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៨៖ “ហេតុអ្វីបានជាគម្រោង ផ្លូវមួយខ្សែក្រវាត់មួយ (OBOR) ធ្វើឱ្យសិង្ហបុរីមិនអាចអង្គុយស្ងៀមបាន?”, bizkhmer, https://bizkhmer.com/articles/59001 (accessed August 14, 2020, at 8:29pm)

³⁶ Mai Nguyen, “Kerry says he's confident Trump administration will stick to peaceful policies in Asia”, Reuters, January 13, 2017, https://www.reuters.com/article/us-vietnam-usa-trump-idUSKBN14X0WW (accessed April 20, 2021 at 3:29pm)

³⁷ Vovworld: ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៧៖ “ស្ថានទូតវៀតណាមរៀបចំពិធីជប់លៀងអបអរសាទរទំនាក់ទំនងវៀតណាម - អាមេរិក និងឆ្នាំ APEC វៀតណាម ២០១៧”, vovworld.vn/km-KH/ពត៌មន/សមនទតវតណមរបចពជជបលងអបអរសាទរទនកទនងវតណម-អមរក-នងឆន-apec-វតណម-២០១៧-599478.vov (accessed April 2021 at 20, 2021 at 2:11pm)

ភូមិសាស្ត្រនយោបាយ ក៏ស្រាប់តែសិង្ហបុរីនិងវៀតណាមបានបង្ហាញពីការជំរុញទំនាក់ទំនងដៃគូយុទ្ធសាស្ត្រ។ នៅពេលនោះសិង្ហបុរីទទួលសេចក្តីអញ្ជើញរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីវៀតណាម លោក Nguyen Xuan Phuc នាយករដ្ឋមន្ត្រីសិង្ហបុរី លោក Lee Hsien Loong និងលោកជំទាវបានអញ្ជើញទៅបំពេញទស្សនកិច្ចនៅវៀតណាម ចាប់ពីថ្ងៃទី២១ដល់ថ្ងៃទី២៥មិថុនាឆ្នាំ២០១៧។³⁸ ចំពោះអាស៊ានក្នុងកម្រិតនយោបាយមិនច្បាស់លាស់ មួយប្រទេសចិនតែហាក់ដូចជាចាប់អារម្មណ៍រៀនសូត្រពីបទពិសោធន៍របស់ប្រទេសសិង្ហបុរីក្នុងទិដ្ឋភាពនៃ អភិបាលកិច្ចដែលមានប្រសិទ្ធភាព។³⁹ នៅឆ្នាំ២០១៨ នាយករដ្ឋមន្ត្រីសិង្ហបុរី លោក Lee Hsien Loong ថាអាស៊ានអាចនឹងត្រូវបង្ខំឱ្យជ្រើសរើសរវាងចិន និងសហរដ្ឋអាមេរិក។ «បើសិនជាអ្នកជាមិត្តជាមួយប្រទេសពីរ ដែល ឈរលើគោលជំហរផ្សេងគ្នា នោះជួនកាលវាធ្វើឱ្យអ្នកងាយស្រួល ហើយជួនកាលវាធ្វើឱ្យអ្នកពិបាកធ្វើជាមិត្តនឹង ពួកគេ...ដូច្នេះខ្ញុំគិតថាយើងទាំងអស់គ្នាមិន គួរចាប់យកខាងណាមួយនោះទេ ប៉ុន្តែនៅក្នុងកាលៈទេសៈនៅ ពេលអនាគត ប្រទេសជាសមាជិកអាស៊ានអាចនឹងត្រូវបង្ខំចិត្តជ្រើសរើសយកមួយក្នុងចំណោម ចិន និងសហរដ្ឋ អាមេរិក...តែយ៉ាងណា ខ្ញុំមិនចង់ឱ្យរឿងបែបនេះកើតឡើងឡើយ»។⁴⁰

³⁸ Vovworld: ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧: “វៀតណាមនិងសិង្ហបុរីជំរុញទំនាក់ទំនងដៃគូយុទ្ធសាស្ត្រ”, vovworld.vn/km-KH/ពរតតករណវតណមនងសងហបរជេរញទនកទនងដគយទធសសតវ-522487.vov (accessed April 23, 2021 at 4:30pm)

³⁹ Evelyn Goh, “SINGAPORE’S REACTION TO RISING CHINA: DEEP ENGAGEMENT AND STRATEGIC ADJUSTMENT”, Institute of Defence and Strategic Studies Singapore, MAY 2004, No. 67, page 08, pdf

⁴⁰ Catherine Wong, “Singapore leader Lee Hsien Loong warns region may have to choose between China and US”, November 15, 2018, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2173479/singapore-leader-lee-hsien-loong-warns-region-may-have-choose> (accessed March 7, 2021 at 11:28am)